

**Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych
im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach**

Regulamin Studiów

Rozdział 1

PRZEPISY OGÓLNE

§ 1

1. Regulamin studiów wyższych w Wyższej Szkole Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. prof. Edwarda Lipińskiego, zwany w dalszej części Regulaminem, określa organizację i tok studiów oraz związane z nimi prawa i obowiązki studenta a także warunki i tryb uczestniczenia wybitnie uzdolnionych uczniów w zajęciach przewidzianych tokiem studiów oraz zasady zaliczania tych zajęć.
2. Studia w Uczelni są prowadzone na podstawie obowiązujących przepisów, a w szczególności:
 - 1) Ustawy z 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 roku, poz. 1668 z późn. zm.), zwanej dalej Ustawą,
 - 2) Statutu Uczelni, zwanego dalej Statutem,
 - 3) niniejszego Regulaminu studiów Uczelni, zwanego dalej Regulaminem.

§ 2

Użyte w Regulaminie lub w załącznikach do Regulaminu określenia oznaczają:

- 1) data ukończenia studiów – data złożenia egzaminu dyplomowego,
- 2) efekty uczenia się – zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych uzyskanych w procesie uczenia się,
- 3) forma studiów – studia stacjonarne, studia niestacjonarne,
- 4) immatrykulacja – akt przyjęcia w poczet studentów Uczelni poprzez złożenie ślubowania,
- 5) jednolite studia magisterskie – forma kształcenia, na którą przyjmowani są kandydaci posiadający dokument, o którym mowa w art. 69 ust. 2 Ustawy, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji drugiego stopnia,
- 6) kierunek studiów – wyodrębniona część jednej lub kilku dziedzin nauki ze wskazaniem dyscypliny wiodącej, w ramach której będzie uzyskiwana ponad połowa efektów uczenia się,
- 7) kwalifikacje – zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie

zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie poświadczony dyplomem, świadectwem, certyfikatem lub innym dokumentem wydanym przez uprawnioną instytucję potwierdzającym uzyskanie zakładanych efektów uczenia się,

- 8) kwalifikacje drugiego stopnia – efekty uczenia się na studiach drugiego stopnia, zakończonych uzyskaniem tytułu zawodowego magistra, magistra inżyniera lub równorzędnego określonego kierunku, poziomu i profilu studiów potwierdzone odpowiednim dyplomem,
- 9) kwalifikacje pierwszego stopnia – efekty uczenia się na studiach pierwszego stopnia, zakończonych uzyskaniem tytułu zawodowego licencjata, inżyniera lub równorzędnego na określonym kierunku, poziomie i profilu studiów, potwierdzone odpowiednim dyplomem,
- 10) Polska Rama Kwalifikacji – opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom europejskich ram kwalifikacji, sformułowanych za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach, ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych,
- 11) potwierdzenie efektów uczenia się – potwierdzenie przez Uczelnię efektów uczenia się uzyskanych w procesie uczenia się poza systemem studiów, w zakresie odpowiadającym efektem uczenia się określonym w programie studiów,
- 12) poziom studiów – studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie,
- 13) praca dyplomowa – praca licencjacka, inżynierska, magisterska,
- 14) profil kształcenia – profil praktyczny lub profil ogólnie akademicki,
- 15) profil ogólnieakademicki – profil, na którym ponad połowa punktów ECTS jest przypisana zajęciom związanym z prowadzoną w uczelni działalnością naukową.
- 16) profil praktyczny – profil, na którym ponad połowa punktów ECTS przypisana jest zajęciom kształtującym umiejętności praktyczne,
- 17) program studiów – opis określonych przez Uczelnię spójnych efektów uczenia się zgodny z Polską Ramą Kwalifikacji, oraz opis procesu uczenia się prowadzącego do osiągnięcia tych efektów, wraz z przypisanymi do poszczególnych zajęć punktami ECTS,
- 18) promotor – opiekun naukowy będący nauczycielem akademickim, pod kierunkiem którego student przygotowuje pracę dyplomową; w przypadku studiów drugiego stopnia i jednolitych studiów magisterskich posiadający co najmniej stopień doktora. W przypadku studiów I stopnia osoba posiadająca tytuł magistra oraz kompetencje i doświadczenie zawodowe pozwalające na prawidłowe przygotowanie pracy dyplomowej,
- 19) prowadzący zajęcia – nauczyciel akademicki zatrudniony na Uczelni posiadający kompetencje i doświadczenie pozwalające na prawidłową realizację zajęć oraz inna osoba, która posiada takie kompetencje i doświadczenie,
- 20) przepisy – obowiązujące przepisy prawa oraz wewnętrzne akty normatywne Uczelni,
- 21) punkty ECTS – punkty zdefiniowane w Europejskim Systemie Akumulacji i Transferu Punktów – stanowią miarę średniego nakładu pracy studenta, niezbędnego do uzyskania zakładanych efektów uczenia się,
- 22) słuchacz – uczestnik studiów podyplomowych,
- 23) student – osoba kształcąca się na studiach wyższych, która złożyła ślubowanie,

- 24) studia drugiego stopnia – forma kształcenia, na którą przyjmowani są kandydaci posiadający dyplom, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji drugiego stopnia,
- 25) studia niestacjonarne – forma studiów inna niż studia stacjonarne, wskazana w uchwale Senatu, w ramach której mniej niż połowa punktów ECTS objętych programem studiów może być uzyskiwana z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów,
- 26) studia pierwszego stopnia – forma kształcenia, na którą przyjmowani są kandydaci posiadający dokument, o którym mowa w art. 69 ust. 2 Ustawy, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji pierwszego stopnia,
- 27) studia stacjonarne – forma studiów wyższych, w której co najmniej połowa punktów ECTS objętych programem studiów jest uzyskiwana w ramach zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów,
- 28) tytuł zawodowy – tytuł licencjata, inżyniera, magistra, magistra inżyniera lub tytuł równorzędny,
- 29) Uczelnia – Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach,
- 30) uczelnia zawodowa – uczelnia prowadząca studia pierwszego lub drugiego stopnia albo jednolite studia magisterskie nieposiadająca uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora, prowadząca kształcenie uwzględniające potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego,
- 31) Ustawa – Ustawa z 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 roku, poz. 1668 z późn. zm.),
- 32) Wydział – podstawowa jednostka organizacyjna Uczelni określona w statucie,
- 33) zajęcia dydaktyczne – wykłady, ćwiczenia, proseminaria, seminaria, konwersatoria, laboratoria, projekty, seminaria przedmiotowe lub inne zajęcia, określone w programie studiów.

§ 3

Regulamin ma zastosowanie do wszystkich stopni, form i kierunków studiów prowadzonych w Uczelni, poza studiami doktoranckimi i podyplomowymi, do których stosuje się odrębne przepisy.

1. Postanowienia Regulaminu obowiązują wszystkich studentów Uczelni, a także wszystkich jej pracowników związanych z przebiegiem procesu kształcenia na studiach wyższych.
2. Regulamin uchwała senat uczelni co najmniej na pięć miesięcy przed początkiem roku akademickiego.
3. Regulamin wchodzi w życie z początkiem roku akademickiego, po uzgodnieniu z uczelnianym organem uchwałodawczym samorządu studenckiego. Jeżeli w ciągu trzech miesięcy od uchwalenia regulaminu senat uczelni i uczelniany organ uchwałodawczy samorządu studenckiego nie dojdą do porozumienia w sprawie jego treści, regulamin wchodzi w życie na mocy ponownej uchwały senatu uczelni podjętej większością co najmniej dwóch trzecich głosów jego statutowego składu.
4. Do zmiany regulaminu studiów stosuje się odpowiednio przepisy ust. 2-3.

5. Warunki odpłatności za studia określają odrębne przepisy i umowa o studiowanie zawarta między Uczelnią a studentem w formie pisemnej pod rygorem nieważności.
6. Wzory umów o studiowanie obowiązujące w Uczelni są zamieszczone na stronie internetowej: www.wseip.edu.pl.

§ 4

1. Zasady, warunki i tryb przyjęcia na studia określa Ustawa oraz uchwała Senatu Uczelni.
2. Przyjęcie na studia następuje przez:
 - rekrutację, w oparciu o uchwałę Senatu w sprawie określenia warunków i trybu rekrutacji na studia oraz form studiów na poszczególnych kierunkach studiów w danym roku akademickim
 - przeniesienie się z innej uczelni lub uczelni zagranicznej,
 - potwierdzenie efektów uczenia się.
3. Przyjęcie na studia następuje w drodze wpisu na listę studentów.
4. Rozpoczęcie studiów i nabycie praw studenta następuje z chwilą złożenia ślubowania. Student składa ślubowanie następującej treści:

„Podejmując studia w Wyższej Szkole Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, uroczyste ślubuję:

 - zdobywać wytrwale wiedzę i umiejętności dla dobra Rzeczypospolitej Polskiej, a w szczególności dla dobra jej gospodarki,
 - dbać o godność studenta i dobre imię Uczelni,
 - darzyć szacunkiem pracowników Uczelni i przestrzegać zasad koleżeństwa studentów,
 - przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, *Regulaminu Studiów* i przepisów obowiązujących w Uczelni.”
5. Po przyjęciu w poczet studentów Uczelnia wydaje studentowi legitymację studencką.
6. Legitymację studencką otrzymują również studenci zagraniczni odbywający studia w Uczelni.
7. Prawo do posiadania legitymacji studenckiej ma student do dnia ukończenia studiów, zawieszenia w prawach studenta lub skreślenia z listy studentów, zaś w przypadku absolwentów studiów I stopnia – do dnia 31 października roku ukończenia studiów.
8. Student, który utracił prawo do posiadania i posługiwania się legitymacją studencką, zobowiązany jest zwrócić ją Uczelni.
9. W przypadku zniszczenia lub utraty legitymacji studenckiej student obowiązany jest do niezwłocznego zawiadomienia Uczelni.
10. Uczelnia dokumentuje przebieg studiów zgodnie z wymogami przewidzianymi w Ustawie. Dokumentację przebiegu studiów stanowią:
 - a) album studentów
 - b) teczki akt osobowych studentów
 - c) księga dyplomów
11. Przebieg studiów dokumentowany jest również w:
 - a) kartach okresowych osiągnięć studentów
 - b) systemie informatycznym uczelni
 - c) protokołach zaliczeniowych w formie elektronicznej

12. Dokumentacja przebiegu studiów prowadzona jest przez dziekanat w języku polskim, a także może być prowadzona w języku angielskim.

§ 5

1. Przełożonym studentów w Uczelni jest rektor a na wydziale dziekan.
2. Sprawy związane z tokiem studiów oraz sprawy bytowe studentów w pierwszej instancji rozstrzyga dziekan wydziału. Rozstrzygnięcia nie mają charakteru decyzji administracyjnych.
3. Decyzje administracyjne wydaje rektor, który może upoważnić dziekana do wydawania decyzji.
4. Rektor jest organem odwoławczym we wszystkich sprawach objętych *regulaminem*. Od decyzji administracyjnych wydanych przez rektora student ma prawo do złożenia pisemnego wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy.
5. Od decyzji dziekana wydziału studentowi przysługuje odwołanie do rektora za pośrednictwem dziekana wydziału w ciągu 14 dni od dnia doręczenia decyzji. Odwołanie należy składać w dziekanacie Uczelni.
6. Odwołanie składa się w formie pisemnej.

§ 6

1. Samorząd studencki jest wyłącznym reprezentantem ogółu studentów uczelni uczestniczącym w podejmowaniu decyzji w sprawach związanych z procesem kształcenia na zasadach określonych w Statucie Uczelni oraz regulaminie.
2. Tryb wyboru oraz czas trwania kadencji przedstawicieli studentów w organach kolegialnych określa regulamin samorządu studenckiego. Regulamin wchodzi w życie po stwierdzeniu przez rektora jego zgodności z Ustawą i statutem uczelni, w terminie 30 dni od jego przekazania.
3. Samorząd studencki prowadzi na terenie uczelni działalność w zakresie spraw socjalno-bytowych i kulturalnych studentów.
4. Samorząd studencki decyduje w sprawach rozdziału środków finansowych przeznaczonych przez organy uczelni na cele studenckie.
5. Samorząd studencki przedstawia organom uczelni sprawozdanie z rozdziału środków finansowych i rozliczenie tych środków nie rzadziej niż raz w roku akademickim i udostępnia je w BIP na stronie podmiotowej uczelni.
6. Rektor uchyla uchwałę organu samorządu studenckiego niezgodną z przepisami prawa, statutem uczelni, regulaminem studiów lub regulaminem samorządu. Na rozstrzygnięcie w sprawie uchylecia aktu służy, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia, skarga do sądu administracyjnego. Odpowiednio stosuje się przepisy o zaskarżaniu do sądu administracyjnego decyzji administracyjnych stosuje.
7. Uczelnia zapewnia środki materialne niezbędne do funkcjonowania organów samorządu studenckiego, którymi samorząd studencki dysponuje w ramach swojej działalności.
8. Studenci mają prawo zrzeszania się w uczelnianych organizacjach studenckich, w szczególności w kołach naukowych oraz zespołach artystycznych i sportowych, na zasadach określonych w ustawie. Organizacje takie, a także działające w uczelni stowarzyszenia, mają prawo występowania z wnioskami do organów uczelni lub do organów samorządu studenckiego w

sprawach dotyczących studentów. Organy uczelni mogą przeznaczać środki materialne dla organizacji

i stowarzyszeń, o których mowa powyżej, zaś organizacje winny przedstawiać władzom uczelni sprawozdanie i rozliczenie z otrzymanych środków nie rzadziej niż raz w semestrze.

9. Uczelniane organizacje studenckie podlegają rejestracji. Organem rejestrującym i prowadzącym rejestr uczelnianych organizacji studenckich jest rektor.

Rozdział 2

ORGANIZACJA STUDIÓW

§ 7

1. Rok akademicki rozpoczyna się 1 października i trwa do 30 września następnego roku kalendarzowego i dzieli się na dwa semestry.
2. Szczegółową organizację roku akademickiego w Uczelni ustala corocznie rektor, określając terminy rozpoczęcia i zakończenia zajęć dydaktycznych, czas trwania sesji egzaminacyjnych oraz okresy wakacji. Ustalenia te podawane są do wiadomości najpóźniej na dwa tygodnie przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego.
3. Rektor może określić dodatkowe dni wolne od zajęć dydaktycznych jako tzw. *dni rektorskie*. Prawo wnoszenia propozycji ustanowienia takich dni ma przewodniczący samorządu studentów.

§ 8

1. Studia w Uczelni są prowadzone na określonym kierunku, poziomie i profilu zgodnie z programem studiów, który określa:
 - 1) efekty uczenia się;
 - 2) formę lub formy studiów, liczbę semestrów i liczbę punktów ECTS konieczną do ukończenia studiów na danym poziomie;
 - 3) tytuł zawodowy nadawany absolwentom;
 - 4) zajęcia lub grupy zajęć, niezależnie od formy ich prowadzenia, wraz z przypisaniem do nich efektów uczenia się i treści programowych zapewniających uzyskanie tych efektów;
 - 5) łączną liczbę godzin zajęć;
 - 6) sposoby weryfikacji i oceny efektów uczenia się osiągniętych przez studenta w trakcie całego cyklu kształcenia;
 - 7) łączną liczbę punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia;
 - 8) liczbę punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć z dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych, nie mniejszą niż 5 punktów ECTS – w przypadku kierunków studiów przyporządkowanych do dyscyplin w ramach dziedzin innych niż odpowiednio nauki humanistyczne lub nauki społeczne;
 - 9) wymiar, zasady i formę odbywania praktyk zawodowych oraz liczbę punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach tych praktyk.

2. W programach studiów na kierunkach przypisanych do dziedziny nauk medycznych i nauk o zdrowiu uwzględnia się standardy kształcenia.
4. Zajęcia dydaktyczne w Uczelni mogą być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, zgodnie z obowiązującymi przepisami.
5. Zajęcia dydaktyczne w uczelni, sprawdziany wiedzy, prace dyplomowe i egzaminy dyplomowe, mogą odbywać się w języku obcym w zakresie zgodnym z programem studiów, dostosowanym do stopnia przygotowania językowego studentów. Decyzje w tej sprawie podejmuje rektor na wniosek dziekana wydziału.
6. Studenci, którzy rozpoczęli studia przed dostosowaniem profili i programów kształcenia, studiuje według dotychczasowych programów kształcenia do końca okresu studiów przewidzianego w programie i planie studiów.
7. Plany i programy studiów uchwała Senat, na podstawie pozytywnej opinii Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, zatwierdzonej przez Dziekana Wydziału. Szczegółowe harmonogramy zajęć dydaktycznych i sesji egzaminacyjnej zatwierdza dziekan, a następnie podawane są do wiadomości studentów nie później niż na tydzień przed rozpoczęciem odpowiednio semestru (zjazdu na studiach niestacjonarnych) i sesji egzaminacyjnych, poprzez wywieszenie na tablicach ogłoszeń oraz na stronie internetowej Uczelni.
8. Zapisy na zajęcia przedstawione do wyboru studentom są organizowane w sposób umożliwiający ich podjęcie z początkiem semestru. Terminy i tryb przyjmowania zapisów określa dziekan lub osoba przez niego upoważniona, podając je do wiadomości co najmniej na 14 dni przed rozpoczęciem zapisów.

§ 9

1. Dopuszcza się możliwość zastosowania indywidualnej organizacji studiów (IOS), która dotyczyć może w szczególności studentów:
 - 1) będących rodzicami,
 - 2) samodzielnie wychowujących dzieci,
 - 3) studentek w ciąży,
 - 4) osób z niepełnosprawnościami, z uwzględnieniem ich potrzeb i dostosowania warunków odbywania studiów do rodzaju niepełnosprawności,
 - 5) studiujących na dwóch kierunkach,
 - 6) dotkniętych przewlekłą chorobą, uniemożliwiającą systematyczne uczestnictwo w zajęciach,
 - 7) opiekujących się obłożnie chorym członkiem najbliższej rodziny,
 - 8) zakwalifikowanych na praktyki oraz studia zagraniczne w procedurach wewnątrz uczelnianych,
 - 9) przyjętych w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się,
 - 10) wyróżniających się w nauce, szczególnie uzdolnionych,
 - 11) z innych ważnych przyczyn, uznanych przez dziekana.
2. Zastosowanie IOS w stosunku do studentek będących w ciąży oraz studentów będących rodzicami jest obowiązkiem Uczelni.

3. Po udokumentowaniu przyczyn, o których mowa w ust. 1, zezwolenia na IOS udziela dziekan na okres jednego semestru.
4. IOS polega na indywidualnej organizacji planu studiów obowiązującego na określonym kierunku.
5. Student ubiegający się o IOS powinien w ciągu 14 dni od rozpoczęcia semestru, przedłożyć dziekanowi wniosek o zastosowanie tej formy studiowania.
6. W szczególnych, uzasadnionych przypadkach dziekan może odstąpić od terminu określonego w ust. 5.
7. Po uzyskaniu zgody dziekana na IOS, student zobowiązany jest uzgodnić terminarz zaliczeń i egzaminów z prowadzącymi zajęcia.
8. Ostateczny termin zaliczenia semestru studiów dla studentów studiujących według IOS upływa z dniem zakończenia sesji poprawkowej.
9. Niezaliczenie semestru może stanowić podstawę odmowy przedłużenia możliwości studiowania według IOS na kolejny semestr.
10. Studentowi studiującemu w ramach IOS, przysługują świadczenia pomocy materialnej dla studentów, na warunkach określonych w Uczelni.

§ 10

1. Student, który ukończył pierwszy rok studiów i wyróżnia się wysoką średnią ocen, student zakwalifikowany na wyjazd zagraniczny oraz semestralny lub roczny program w języku obcym realizowany w Uczelni, a także student, który dąży do specjalizacji w określonej dziedzinie wiedzy oraz podejmuje temat badawczy poza seminarium dyplomowym, może studiować według indywidualnego planu i programu studiów (IPiPS).
2. Studia według IPiPS polegają na rozszerzeniu obowiązującego programu studiów o dodatkowe przedmioty, wybraną grupę przedmiotów lub możliwość realizowania planu studiów obowiązującego na określonym kierunku w innej niż przyjęta kolejności chronologicznej oraz możliwości uzyskiwania zaliczeń i składania egzaminów w terminach ustalonych indywidualnie z prowadzącymi zajęcia.
3. Wniosek o przyznanie IPiPS student jest zobowiązany złożyć w terminie do 1 października nowego roku akademickiego.
4. Decyzję o rozpoczęciu przez studenta studiów według IPiPS podejmuje dziekan.
5. Dziekan Wydziału wyznacza opiekuna spośród pracowników posiadających co najmniej stopień naukowy doktor.
6. Opiekun przygotowuje rozszerzony IPiPS,
7. Ostateczny termin ukończenia studiów dla studenta studiującego według IPiPS upływa z dniem uzyskania wszystkich założonych efektów uczenia.
8. Student studiujący według IPiPS może, za zgodą dziekana wydziału, zrealizować część programu studiów w innej uczelni w kraju lub za granicą z uwzględnieniem obowiązującej w Uczelni punktacji ECTS. W przypadku zaliczenia części programu studiów w uczelni w której nie funkcjonuje punktacja ECTS, decyzje o sposobie przeliczenia ocen na punkty ECTS podejmuje Dziekan.

9. Studiujący według IPiPS uzyskuje prawo do wpisania dodatkowych przedmiotów i ocen z nich uzyskanych do suplementu.

§ 11

1. W celu usprawnienia procesu dydaktycznego w Uczelni, spośród nauczycieli akademickich są powoływani opiekunowie roku.
2. Opiekunów powołują dziekani po zasięgnięciu opinii samorządu studenckiego.
3. Opiekun służy radą i pomocą studentom we wszystkich sprawach związanych z odbywaniem studiów. Opiekun w szczególności:
 - 1) uczestniczy w procesie adaptacji studentów pierwszego roku do warunków uczelni i środowiska lokalnego,
 - 2) zapoznaje studentów z regulaminem studiów i innymi przepisami obowiązującymi w Uczelni
 - 3) diagnozuje potrzeby społeczne i materialne studentów,
 - 4) służy głosem doradczym w sprawach związanych z danym tokiem studiów,
 - 5) współpracuje z organami samorządu studenckiego w sprawach związanych z procesem dydaktyczno-wychowawczym oraz w sprawach socjalno-bytowych studentów.

§ 12

1. Na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych wybiera się starostów.
2. Starostów roku na danym kierunku i starostów grup wybierają ze swego grona studenci, w trybie określonym przez samorząd studentów.
3. Starosta reprezentuje studentów przed opiekunem, organem samorządu studenckiego oraz w rozmowach z pracownikami i władzami Uczelni.

§ 13

1. Praktykę zawodową student odbywa w zakresie i wymiarze określonym w planie i programie studiów. Program studiów o profilu praktycznym przewiduje praktyki zawodowe w wymiarze co najmniej: 6 miesięcy – w przypadku studiów I stopnia i jednolitych studiów magisterskich, 3 miesiące- w przypadku studiów II stopnia. Powyższej zasady nie stosuje się do programu studiów w których uwzględnia się standardy kształcenia.
2. Student może wybrać sobie miejsce odbywania praktyki zawodowej zgodnie z programem studiów i za zgodą opiekuna praktyk.
3. Praktyki przewidziane w planie studiów podlegają zaliczeniu.
4. W ramach praktyk student musi uzyskać określoną liczbę punktów ECTS.
5. Zaliczenia praktyk dokonuje na podstawie złożonej dokumentacji z przebiegu praktyki opiekun praktyk, dokonując stosowanego wpisu do Dziennika praktyk lub karty praktykanta.
6. Niezaliczenie praktyki z winy studenta jest równoznaczne z niezaliczeniem semestru/roku studiów.
7. Na pisemny, uzasadniony wniosek studenta, który z przyczyn niezależnych nie zaliczył praktyki, możliwe jest uzyskanie zgody dziekana na odbycie praktyki w innym terminie, niekolidującym z zajęciami wynikającymi z planu studiów.

8. Warunki i tryb odbywania praktyk uregulowane są odrębnymi przepisami.

§ 14

1. Studenci przyjęci na studia w wyniku potwierdzenia efektów uczenia się odbywają studia z uwzględnieniem indywidualnej organizacji studiów i opieki naukowo - dydaktycznej.
2. Osoby, o których mowa w ust. 1 będą włączone do regularnego trybu studiów, nie tworzy się dla nich skróconych programów kształcenia ani innych grup studentów kształcących się według odrębnych programów studiów.

Rozdział 3

PRAWA I OBOWIĄZKI STUDENTA

§ 15

1. Student ma prawo do:
 - 1) przeszkolenia w zakresie praw i obowiązków studenta,
 - 2) przenoszenia i uznawania punktów ECTS,
 - 3) studiowania według indywidualnej organizacji studiów (IOS) lub indywidualnego planu i programu studiów (IPIPS), na warunkach określonych odrębnie w *regulaminie*,
 - 4) usprawiedliwiania nieobecności na zajęciach , urlopów od zajęć oraz urlopów od zajęć z możliwością przystąpienia do weryfikacji uzyskanych efektów uczenia się określonych w programie studiów,
 - 5) zmiany kierunku studiów i specjalności,
 - 6) przeniesienia na studia stacjonarne lub niestacjonarne,
 - 7) przystąpienia do egzaminu komisyjnego przy udziale wskazanego przez niego obserwatora,
 - 8) powtarzania określonych zajęć z powodu niezadowolających wyników w nauce na zasadach określonych w § 29-31,
 - 9) zdobywania wiedzy na wybranym kierunku studiów, rozwijania własnych zainteresowań naukowych oraz korzystania w tym celu z pomocy dydaktycznych, urządzeń i środków będących w dyspozycji Uczelni,
 - 10) pomocy władz Uczelni, nauczycieli akademickich i innych pracowników w sprawach związanych z realizacją procesu dydaktycznego,
 - 11) zrzeszania się w kołach naukowych i uczestniczenia w pracach naukowo-badawczych, rozwojowych i wdrożeniowych realizowanych w Uczelni,
 - 12) zrzeszania się w uczelnianych organizacjach studenckich oraz stowarzyszeniach studenckich,
 - 13) rozwijania zainteresowań kulturalnych, turystycznych i sportowych oraz korzystania w tym celu z obiektów, urządzeń i środków materialnych Uczelni,
 - 14) uzyskiwania nagród i wyróżnień na zasadach określonych w Regulaminie,
 - 15) przeniesienia się z innej szkoły wyższej do Uczelni po spełnieniu warunków określonych przez dziekana danego wydziału,
 - 16) przeniesienia się do innej szkoły wyższej po spełnieniu warunków określonych przez

Dziekana wydziału,

- 17) korzystania z urlopów od zajęć w Uczelni na zasadach określonych w Regulaminie,
 - 18) Ubiegania się o świadczenia, np. stypendium socjalne, stypendium rektora, jeżeli spełnia warunki określone w odrębnych przepisach regulujących tę problematykę.
2. Szczegółowe sposoby zapewniania studentowi z niepełnosprawnością lub przewlekle choremu uczestnictwa w ofercie dydaktycznej Uczelni określa rektor w drodze zarządzenia.

§ 16

Student może przenieść się na inny kierunek lub inną formę studiów za zgodą dziekanów wydziałów. Dziekan wydziału przyjmującego określa warunki, terminy i sposób wyrównania zaległości, wynikających z różnic w planach studiów i programach kształcenia.

§ 17

1. Po ukończeniu pierwszego roku studiów student, za zgodą właściwych dziekanów i pod warunkiem wypełnienia wszystkich obowiązków związanych z tokiem studiów na podstawowym kierunku lub specjalności, może:
 - 1) studiować na innych kierunkach,
 - 2) studiować na drugiej specjalności w ramach tego samego kierunku.
2. Zgoda dziekanów na podjęcie studiów na drugim kierunku lub specjalności przez studenta Uczelni uzależniona jest w szczególności od:
 - 1) uzyskania w poprzednich semestrach pozytywnych ocen z egzaminów oraz uzyskania zaliczeń z wszystkich przedmiotów objętych planem studiów i programem kształcenia,
 - 2) innych istotnych okoliczności.
3. Warunkiem podjęcia studiów na drugim kierunku lub specjalności przez studenta jest podpisanie odrębnej umowy o studiowanie.
4. Dziekan może cofnąć zgodę na studiowanie na innym kierunku (innych kierunkach) w przypadku niewywiązywania się studenta z obowiązków związanych z tokiem studiów na kierunku podstawowym.
5. W przypadku odbywania studiów na dwóch kierunkach, student, który nie zaliczył semestru na drugim kierunku z powodu niedostatecznych wyników w nauce, może być skreślony z listy studentów tego kierunku.
6. Student studiujący równoległe dwa kierunki, po złożeniu egzaminu dyplomowego otrzymuje oddzielny dyplom ukończenia każdego z tych kierunków.
7. Student studiujący dwie specjalności w ramach jednego kierunku otrzymuje suplement z wyszczególnieniem tych specjalności.
8. Studia na wybranych kierunkach odbywają się niezależnie od siebie i podlegają wszystkim przepisom wynikającym z *regulaminu* oraz *umowy o studiowanie*.

§ 18

1. Student innej szkoły wyższej może przenieść się do Uczelni po spełnieniu następujących warunków:

- 1) po złożeniu wniosku wraz z dokumentacją poświadczającą dotychczasowy przebieg studiów,
 - 2) po uzyskaniu pisemnej zgody dziekana Uczelni przyjmującej, jeżeli wypełnił wszystkie obowiązki wynikające z przepisów w uczelni, którą opuszcza,
 - 3) po zaliczeniu poprzedniego semestru (roku) studiów w szkole wyższej, z której się przenosi,
 - 4) po wniesieniu opłat zgodnie z umową o studiowanie.
2. Decyzję podejmuje dziekan, który określa warunki i terminy wyrównania różnic wynikających z programu studiów.

§ 19

Student może uzyskać zgodę na przeniesienie do innej szkoły wyższej, o ile wypełnił zobowiązania wobec Uczelni, potwierdzone kartą obiegową.

§ 20

Wszystkie czynności związane ze zmianą kierunku studiów lub Uczelni powinny być zakończone nie później niż miesiąc po rozpoczęciu semestru. W szczególnych przypadkach dziekan wydziału może przedłużyć termin, o którym mowa w zdaniu pierwszym.

§ 21

1. Student uczestniczący w pracach badawczych oraz projektowych prowadzonych w Uczelni może na ich podstawie uzyskać zaliczenie z niektórych przedmiotów, z którymi tematycznie związana jest dana praca. Decyzję w tej sprawie podejmuje dziekan na podstawie opinii prowadzącego dany przedmiot oraz kierownika prac badawczych, w których uczestniczył student.
2. Udział studenta w pracach zespołu naukowego może być podstawą do zaliczenia w całości lub w części praktyki zawodowej, jeżeli program projektu badawczego odpowiada wymogom określonym w programie studiów dla danej praktyki. Decyzję w tej sprawie podejmuje dziekan na podstawie opinii kierownika projektu oraz opiekuna praktyk studenckich.

§ 22

1. Student jest obowiązany postępować zgodnie z treścią ślubowania i regulaminem studiów.
2. Do obowiązków studenta należy pełne wykorzystanie możliwości kształcenia się i postępowanie w myśl złożonego ślubowania, a w szczególności:
 - 1) zdobywanie wiedzy,
 - 2) uczestniczenie w zajęciach dydaktycznych, zgodnie z *regulaminem studiów*, planem studiów i programem kształcenia, terminowe uzyskiwanie zaliczeń, odbywanie praktyk, składanie egzaminów i wypełnianie innych obowiązków wynikających z toku studiów. Udział w ćwiczeniach, proseminariach, seminariach, konwersatoriach, laboratoriach, projektach jest obligatoryjny. Nieobecność studenta na zajęciach może być usprawiedliwiona zaświadczeniem lekarskim lub innym dowodem usprawiedliwiającym jego nieobecność,
 - 3) terminowe uzyskiwanie zaliczeń, składanie egzaminów, odbywanie praktyk i wypełnianie obowiązków wynikających z programu studiów,

- 4) przestrzeganie obowiązujących w Uczelni przepisów,
 - 5) okazywanie szacunku pracownikom Uczelni i przestrzeganie zasad współżycia społecznego,
 - 6) dbanie o godność studenta i dobre imię Uczelni.
3. Student obowiązany jest powiadomić dziekanat o zmianie nazwiska lub adresu zamieszkania, a także warunków materialnych, jeżeli wpływają one na przyznanie lub wysokość pomocy materialnej. W przypadku niedopełnienia obowiązku powiadomienia Uczelni o zaistniałych zmianach, negatywne konsekwencje ponosi student.
 4. Student jest zobowiązany do terminowego wnoszenia opłat,
 5. Student ma obowiązek szanowania mienia Uczelni oraz ponoszenia odpowiedzialności materialnej za jego niszczenie lub utratę.

Rozdział 4

ZASADY UZYSKIWANIA ZALICZEŃ I SKŁADANIA EGZAMINÓW

§ 23

1. Warunki oraz tryb uzyskania zaliczenia podawane są do wiadomości studentom przez prowadzących zajęcia.
2. Zaliczenia zajęć dokonuje prowadzący, na podstawie uzyskanych przez studenta efektów uczenia się określonych w sylabusie. W szczególnych przypadkach zaliczenia może dokonać inny nauczyciel akademicki tej samej specjalności wskazany przez dziekana. Ocenę z zaliczenia prowadzący zajęcia wpisuje do protokołu elektronicznego.
3. Na wniosek studenta, za zgodą dziekana wydziału, prowadzący zajęcia może usprawiedliwić nie przystąpienie studenta do zaliczenia studenta z ważnych przyczyn losowych i wyznaczyć dodatkowy termin zaliczenia.
4. Student ma prawo do zaliczenia poprawkowego. Studentowi przysługują dwa terminy poprawkowe.
5. W sprawach dotyczących zaliczeń studentowi przysługuje prawo odwołania się do dziekana, w terminie 14 dni od daty wpisu lub odmowy jego dokonania. Dziekan, na uzasadniony wniosek studenta np. o braku obiektywnej oceny jego wiedzy może zarządzić komisyjne sprawdzenie wiedzy studenta.

§ 24

1. Egzamin przeprowadza nauczyciel akademicki prowadzący dany przedmiot zgodnie z zasadami określonymi w sylabusie. W uzasadnionych przypadkach dziekan może upoważnić do przeprowadzenia egzaminu innego nauczyciela akademickiego tej samej specjalności.
2. Egzamin może być przeprowadzony w formie ustnej, pisemnej, w sposób praktyczny, a także w połączeniu tych form, o ile wymaga tego specyfika przedmiotu. Forma egzaminu, jego zakres oraz wykaz materiałów źródłowych i podręczników niezbędnych do przygotowania się do egzaminu winny być podane do wiadomości studentom na początku zajęć z danego przedmiotu.

3. Warunkiem przystąpienia do egzaminu jest zaliczenie ćwiczeń (laboratorium, konwersatorium itp.) przewidzianych dla danego przedmiotu w planie studiów.
4. Student, który nie przystąpił do egzaminu w ustalonym terminie bez usprawiedliwionej przyczyny otrzymuje ocenę niedostateczną.
5. Student, który nie przystąpił do egzaminu z uzasadnionych przyczyn, zachowuje prawo do złożenia egzaminu w innym terminie wyznaczonym przez egzaminatora, pod warunkiem zgłoszenia się do egzaminatora niezwłocznie po ustąpieniu przyczyn nieobecności.
6. W przypadku uzyskania oceny niedostatecznej z drugiego egzaminu poprawkowego, na uzasadniony wniosek studenta, złożony w ciągu 14 dni od daty ogłoszenia wyników, dziekan może zarządzić egzamin komisyjny.
7. Przystąpienie do egzaminu komisyjnego wyklucza możliwość wyrażenia zgody przez dziekana na warunkowe kontynuowanie studiów w następnym semestrze.
8. Dziekan może również zarządzić egzamin komisyjny z własnej inicjatywy.
9. Dziekan powołuje komisję do przeprowadzenia egzaminu komisyjnego w składzie:
 - a) przewodniczący komisji – dziekan lub wyznaczony przez niego nauczyciel akademicki; przewodniczącym komisji nie może być osoba uprzednio egzaminująca studenta,
 - b) egzaminator wykładający dany przedmiot,
 - c) drugi specjalista z przedmiotu objętego egzaminem,
 - d) opiekun roku,
 - e) na wniosek studenta w skład komisji może wejść wskazany przez studenta jako obserwator przedstawiciel samorządu studenckiego
10. Egzamin komisyjny jest egzaminem ustnym. Pytania egzaminacyjne ustala komisja. Dziekan może wyrazić zgodę na egzamin komisyjny w formie pisemnej.
11. Egzamin może się odbyć mimo nieobecności powiadomionych wcześniej przedstawicieli samorządu studenckiego i opiekuna roku.
12. O wyniku egzaminu komisja decyduje większością głosów, zaś w przypadku równości głosów decyduje głos przewodniczącego.
13. W przypadku otrzymania oceny niedostatecznej z egzaminu komisyjnego dziekan podejmuje decyzję o:
 - 1) skierowaniu na powtarzanie semestru studiów,
 - 2) skreśleniu z listy studentów.

§ 25

1. Przy egzaminach i zaliczeniach stosuje się następujące oceny:

bardzo dobry	5,0
dobry plus	4,5
Dobry	4,0
dostateczny plus	3,5
Dostateczny	3,0
Niedostateczny	2,0

2. Oceny ze wszystkich zaliczeń i egzaminów prowadzący zajęcia wpisują do protokołów elektronicznych.
3. Brak wpisu z egzaminu (zaliczenia) bez uzasadnionych przyczyn oznacza ocenę niedostateczną.
4. Wyniki zaliczeń i egzaminów prowadzący zajęcia ogłaszają w terminie do 14 dni po przeprowadzeniu zaliczenia bądź egzaminu.
5. Wyniki ze wszystkich zaliczeń i egzaminów dostępne są dla studentów na stronie internetowej Uczelni po uprzednim zalogowaniu się na e-uczelni.
6. Średnią ocen oblicza się jako średnią arytmetyczną wszystkich ocen z egzaminów i zaliczeń, w tym ocen niedostatecznych, uzyskanych w danym semestrze lub roku akademickim. Zaliczenia bez oceny (zal.) nie są uwzględniane. Średnią ustala się do dwóch miejsc po przecinku, bez zaokrągleń.
7. W przypadku studentów, którzy przenieśli się na dany kierunek z innej uczelni lub z innego kierunku, lub ze studiów niestacjonarnych na stacjonarne albo odwrotnie, do średniej, o której mowa w ust. 6. wlicza się oceny uzyskane w poprzedniej uczelni, kierunku lub systemie studiów.

§ 26

1. Punkty ECTS przypisane do zajęć stanowią miarę średniego nakładu pracy studenta niezbędnego do uzyskania efektów uczenia się. Jeden punkt ECTS odpowiada 25-30 godzinom pracy studenta obejmującym zajęcia organizowane przez Uczelnię oraz jego indywidualną pracę związaną z tymi zajęciami.
2. Punkty ECTS określają osiągnięcia studenta w ramach zajęć w danym semestrze.
3. Liczba przyznanych punktów ECTS nie zależy od uzyskanej oceny ale od uzyskania przez studenta zakładanych efektów uczenia.
4. Decyzję o liczbie punktów przyporządkowanych poszczególnym przedmiotom podejmuje dziekan na podstawie opinii Wydziałowej Komisji ds. Jakości kształcenia.
5. Okresem rozliczeniowym w Uczelni jest semestr.
6. Zaliczenie semestru następuje po zaliczeniu przez studenta wszystkich zajęć określonych programem studiów na danym kierunku poziomie i profilu.
7. Liczba punktów ECTS przewidziana programem studiów do zaliczenia semestru studiów wynosi minimum 27 punktów. Do zaliczenia roku wynosi 60 punktów.
8. Uzyskana przez studenta nadwyżka punktów ECTS może być przeniesiona na następny semestr, o ile przedmioty, którym są przypisane, są zgodne z programem studiów na danym kierunku.
9. Szczegółowe zasady przyznawania punktów ECTS określone są w realizowanym przez studenta programie studiów.

§ 27

1. Okresem zaliczeniowym jest semestr studiów. Zaliczenie każdego semestru następuje w sposób i w terminie określonym w *zarządzeniu rektora w sprawie organizacji roku akademickiego*. Semestr letni nie może być zaliczony w przypadku braku zaliczenia semestru zimowego. Weryfikacji osiągnięć studenta w karcie okresowych osiągnięć z upoważnienia rektora dokonuje dziekan Wydziału.

2. Zaliczenie semestru studiów odbywa się po:
 - 1) złożeniu egzaminów i uzyskaniu zaliczeń przewidzianych planem studiów (potwierdzonych przez prowadzących zajęcia wpisem do protokołów elektronicznych lub innych dokumentów) i uzyskaniu liczby punktów ECTS przewidzianych programem kształcenia do zaliczenia semestru studiów,
 - 2) odbyciu obowiązkowych praktyk zawodowych,
 - 3) terminowym złożeniu w dziekanacie dokumentacji potwierdzającej odbycie praktyk zawodowych przewidzianych dla danego semestru.

§ 28

1. W stosunku do studenta, który nie zaliczył semestru, dziekan podejmuje decyzję o:
 - 1) warunkowym zezwoleniu na podjęcie studiów w semestrze następnym, zgodnie z przepisami § 30 Regulaminu,
 - 2) skierowaniu na powtarzanie semestru studiów,
 - 3) skreśleniu z listy studentów.
2. Wykładowca może przepisać studentowi powtarzającemu semestr studiów oceny z przedmiotów poprzednio zaliczonych zgodnie z przepisami § 31 Regulaminu.
3. Student, który nie uzyskał zgody dziekana na powtarzanie semestru studiów, zostaje skreślony z listy studentów.

§ 29

1. Dziekan może warunkowo zezwolić studentowi na kontynuowanie studiów w semestrze następnym, o ile:
 - 1) przyczyna niezaliczenia semestru została uznana przez dziekana za usprawiedliwioną,
 - 2) brak zaliczenia nie koliduje z możliwością kontynuowania studiów.
2. Wpis warunkowy oznacza konieczność uzyskania zaliczeń oraz składania egzaminów z przedmiotów niezaliczonych w terminie określonym przez dziekana Wydziału.
3. Niezaliczenie przedmiotów w terminie, o którym mowa w ust. 2, może spowodować konieczność powtarzania niezaliczonego semestru studiów lub skreślenie z listy studentów.

§ 30

1. Powtarzanie semestru studiów możliwe jest za zgodą dziekana Wydziału na pisemny wniosek studenta.
2. Studenta powtarzającego semestr obowiązuje program rocznika do którego został przypisany.
3. W razie konieczności student zobowiązany jest do zaliczenia różnic programowych.
4. Różnice programowe oraz termin ich zaliczenia określa dziekan danego Wydziału.
5. Student powtarzający semestr może być zwolniony z uczestnictwa i zaliczenia zajęć z których uprzednio uzyskał ocenę pozytywną. Przepisania ocen do protokołów elektronicznych dokuje prowadzący zajęcia na wniosek studenta.

6. Prowadzący zajęcia na wniosek studenta może przepisać ocenę, jeżeli nie nastąpiły istotne zmiany w programie przedmiotu. Zgodę na przepisanie oceny student powinien uzyskać na początku semestru.

§ 31

1. Student skreślany jest z listy studentów w przypadku:
 - 1) niepodjęcia studiów,
 - 2) rezygnacji ze studiów,
 - 3) niezłożenia w terminie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego,
 - 4) ukarania karą dyscyplinarną wydalenia z Uczelni.
2. Student może zostać skreślony z listy studentów w przypadku:
 - 1) stwierdzenia braku udziału w obowiązkowych zajęciach bez usprawiedliwienia przyczyny nieobecności,
 - 2) stwierdzenia braku postępów w nauce,
 - 3) nieuzyskania zaliczenia semestru lub roku w regulaminowym terminie,
 - 4) niewniesienia opłat związanych z odbywaniem studiów.
3. Skreślenie z listy studentów następuje w drodze decyzji administracyjnej.
4. Decyzje o skreśleniu studenta z listy studentów z powodów, o których mowa w ust.1-2, podejmuje dziekan. Od decyzji dziekana przysługuje odwołanie do rektora za pośrednictwem dziekana, w terminie 14 dni od jej otrzymania. Decyzja rektora jest ostateczna.
5. Niepodjęcie studiów stwierdzone jest w przypadku :
 - 1) niezłożenia ślubowania
 - 2) niezgłoszenie się na zajęcia dydaktyczne
 - 3) niezgłoszenia się w celu wpisu na kolejny semestr studiów po upływie urlopu od zajęć w terminie 14 dni od rozpoczęcia zajęć w danym semestrze
 - 4) niezgłoszenia się w celu powtarzania semestru
6. Rezygnacja ze studiów złożona musi być w formie pisemnej. Za datę rezygnacji uważa się datę złożenia pisma w dziekanacie.
7. Za brak postępów w nauce uważa się uzyskanie w danym semestrze ocen niedostatecznych z kilku przedmiotów, nieusprawiedliwione nieprzystąpienie do egzaminów i zaliczeń w sesji egzaminacyjnej, wielokrotne korzystanie z wpisu warunkowego, wielokrotne skreślanie z listy studentów i wznawianie studiów, wielokrotne powtarzanie tego samego semestru.

§ 32

1. Osoba, która została skreślona z listy studentów może ubiegać się o wznowienie studiów.
2. Decyzję o ponownym wpisaniu na listę studentów podejmuje dziekan, po zapoznaniu się z dotychczasowym przebiegiem studiów, liczbą uzyskanych punktów ECTS oraz uzyskanymi efektami uczenia się.
3. Dziekan wyznacza różnice programowe i określa od jakiego semestru student rozpocznie naukę.

4. Student skreślony z listy studentów może wznowić studia po zawarciu kolejnej umowy o studiowanie. Student jest wówczas ponownie wpisywany na listę studentów.
5. Student wydalony z Uczelni dyscyplinarnie może ponownie podjąć w niej studia po zatarciu kary.

§ 33

1. Osoba, która została skreślona z listy studentów w innej szkole wyższej z przyczyn innych niż dyscyplinarne, nie może ubiegać się o wznowienie studiów i przyjęcie na odpowiedni semestr studiów.
2. Przywrócenie w prawach studenta jest niemożliwe w przypadku gdy w uczelni nie jest już prowadzony dany kierunek studiów. Wznowienie studiów dotyczy wyłącznie aktualnego programu studiów i stosuje się go w szczególnie uzasadnionych przypadkach i tylko w odniesieniu do osób które uprzednio w uczelni studiowały.

§ 34

1. Studentowi, który studiował za granicą, w ramach umów bezpośrednich lub projektów edukacyjnych, delegowanemu przez Uczelnię lub organizacje studenckie działające w Uczelni, zalicza się przedmioty i uznaje się oceny uzyskane za granicą zgodnie z zasadami przenoszenia osiągnięć.
2. Student zobowiązany jest do przedstawienia zaświadczeń uzyskanych w trakcie studiów zagranicznych, potwierdzających zaliczenie za granicą określonych przedmiotów z uzyskanymi ocenami i punktami ECTS. Dokumenty powinny zostać przedstawione w oryginale, z dołączonym tłumaczeniem na język polski.
3. W przypadku gdy zaświadczenie, o którym mowa w ust. 2, nie zawiera liczby punktów ECTS, musi wskazywać liczbę godzin zrealizowanych z każdego przedmiotu.
4. Student, który realizował studia za granicą, ma prawo do zaliczenia semestru na podstawie złożonych w uczelni zagranicznej egzaminów, pod warunkiem, że uzyskał wymagane na macierzystym wydziale minimum punktów według punktacji ECTS lub ich równowartość w przypadku odbywania studiów w uczelni zagranicznej, w której wspomniany system nie funkcjonuje. Decyzję w tym zakresie podejmuje dziekan.
5. Jeżeli program realizowany przez studenta za granicą znacząco odbiega od programu studiów ustalonym dla danego kierunku, dziekan ma obowiązek wyznaczyć różnice programowe.
6. Różnice programowe, o których mowa w ust.5, muszą być zaliczone przez studenta w ciągu dwóch kolejnych semestrów następujących po powrocie z uczelni zagranicznej.
7. Dyplom wydany przez uprawnioną uczelnię działającą w systemie szkolnictwa wyższego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, potwierdzający ukończenie:
 - 1) trzyletnich studiów lub studiów pierwszego stopnia trwających co najmniej trzy lata – potwierdza w Rzeczypospolitej Polskiej posiadanie wyższego wykształcenia na poziomie

studiów pierwszego stopnia,

- 2) studiów drugiego stopnia – potwierdza w Rzeczypospolitej Polskiej posiadanie wykształcenia na poziomie studiów drugiego stopnia,
- 3) co najmniej czteroletnich studiów jednolitych – potwierdza w Rzeczypospolitej Polskiej posiadanie wyższego wykształcenia na poziomie studiów drugiego stopnia, jeżeli jest uważany za równorzędny dyplomowi ukończenia studiów drugiego stopnia w kraju wydania.

Rozdział 5

URLOPY

§ 35

1. Student, za zgodą dziekana, może uzyskać urlop od zajęć w Uczelni:
 - 1) zdrowotny – w przypadku długotrwałej choroby, leczenia lub rehabilitacji wykluczającej lub poważnie utrudniającej kontynuowanie studiów potwierdzonej zaświadczeniem lekarskim,
 - 2) macierzyński – w przypadku studentki będącej w ciąży: w przypadku urodzenia dziecka lub opieki nad nim – po stosownym udokumentowaniu.
 - 3) okolicznościowy – w przypadku zaistnienia ważnych, udokumentowanych powodów osobistych – maksymalnie na okres jednego roku. Warunkiem uzyskania urlopu okolicznościowego jest zaliczenie co najmniej pierwszego semestru studiów,
 - 4) naukowy – w przypadku wyjazdu na studia zagraniczne.
2. Studentce w ciąży oraz studentowi będącemu rodzicem nie można odmówić przyznania urlopu.
3. Studentce w ciąży udziela się urlopu do dnia urodzenia dziecka.
4. Studentowi będącemu rodzicem, na jego wniosek urlopu udziela się na okres do 1 roku od dnia urodzenia dziecka - z tym, że jeżeli koniec urlopu przypada w trakcie semestru, urlop może być przedłużony do końca tego semestru.
5. Studentowi może być udzielony urlop okolicznościowy w związku z wyjazdami krajowymi lub zagranicznymi organizowanymi przez Uczelnię, samorząd studencki, organizacje studenckie i koła naukowe - przysposobienia dziecka, konieczności sprawowania opieki nad dzieckiem, a także w innych odpowiednio przez studenta uzasadnionych przypadkach.
6. Urlop okolicznościowy może mieć charakter długoterminowy albo krótkoterminowy. Urlop długoterminowy jest udzielany na okres jednego roku albo semestru, a urlop krótkoterminowy może być udzielony na okres krótszy niż semestr.
7. Osoby studiujące w trybie niestacjonarnym mogą otrzymać urlop okolicznościowy także wówczas, gdy zostały służbowo delegowane za granicę, czasowo skierowane do pracy poza miejscem stałego zamieszkania, albo z powodu innych okoliczności związanych z wykonywaniem pracy zawodowej, przejściowo uniemożliwiających kontynuowanie studiów.
8. W trakcie urlopu okolicznościowego student zachowuje uprawnienia studenckie, z wyjątkiem prawa do korzystania z pomocy materialnej w odniesieniu do urlopu długoterminowego. W trakcie urlopu okolicznościowego student może za zgodą dziekana brać udział w niektórych zajęciach i przystąpić do niektórych zaliczeń i egzaminów.

9. Urlop krótkoterminowy nie zwalnia studenta od obowiązku terminowego uzyskania zaliczeń i zdania egzaminów z przedmiotów objętych planem studiów danego semestru.
10. Urlop okolicznościowy może być udzielony w dowolnym momencie trwania roku akademickiego, z tym, że w przypadku urlopu długoterminowego ponowne podjęcie studiów może nastąpić z początkiem roku studiów (semestru), po którym nastąpiło urlopowanie.
11. Student studiów I albo II stopnia może uzyskać urlop długoterminowy tylko jeden raz w okresie studiów, a jednolitych studiów magisterskich dwa razy w okresie studiów, chyba że przyczyną ubiegania się o urlop jest rodzicielstwo.
12. O urlop student powinien się ubiegać bezpośrednio po zaistnieniu i stosownym udokumentowaniu przyczyny stanowiącej podstawę do jego udzielenia.
13. W okresie korzystania z urlopu, o którym mowa w § 35, student zachowuje prawa studenckie. Zasady korzystania z pomocy materialnej w czasie urlopu od zajęć określają postanowienia przepisów wewnętrznych Uczelni właściwych w sprawach przyznawania świadczeń pomocy materialnej.
14. W przypadku delegowania studenta przez Uczelnię na studia i staże zagraniczne okres urlopu odpowiada okresowi studiów i staży za granicą. W pozostałych przypadkach czas trwania urlopu nie może przekroczyć jednego roku.
15. W przypadku grupowego wyjazdu organizowanego przez Uczelnię lub organizację studencką, dziekan może udzielić urlopu okolicznościowego albo naukowego w zależności od charakteru wyjazdu.
16. W przypadku zaistnienia przyczyn stanowiących podstawę udzielenia studentowi urlopu, urlop powinien być udzielony równoległe na dwóch kierunkach studiów.
17. Udzielenie urlopu jest podstawą do przedłużenia planowego ukończenia studiów.
18. Udzielenie urlopu odnotowuje się w teczce akt osobowych i kartotece studenta.
19. Student po powrocie z urlopu długoterminowego ma obowiązek zaliczyć wszystkie różnice programowe w terminie wskazanym przez Dziekana.

§ 36

Student krótkotrwałą nieobecność na zajęciach usprawiedliwia osobiście u prowadzącego zajęcia. W przypadku braku możliwości spotkania z prowadzącym usprawiedliwia swą nieobecność poprzez przedstawienie odpowiednich dokumentów dziekanowi danego wydziału.

Rozdział 6

PRACA DYPLOMOWA I EGZAMIN DYPLOMOWY

§ 37

1. Warunkiem ukończenia studiów i uzyskania dyplomu jest
 - a) uzyskanie efektów uczenia się określonych w programie studiów, którym przypisano liczbę punktów ECTS zgodną z przepisami ustawy,
 - b) złożenie egzaminu dyplomowego,

- c) pozytywna ocena pracy dyplomowej – w przypadku studiów drugiego stopnia i jednolitych studiów magisterskich, a w przypadku studiów pierwszego stopnia o ile przewiduje to program studiów.
2. Student, kończący studia na których jest wymagane przygotowane pracy dyplomowej zobowiązany jest złożyć pracę dyplomową do końca sesji egzaminacyjnej ostatniego semestru studiów, zgodnie z zarządzeniem rektora, określającym organizację roku akademickiego.
 3. Praca dyplomowa jest samodzielnym opracowaniem określonego zagadnienia naukowego prezentującym zdobytą przez studenta wiedzę i umiejętności związane z danym kierunkiem studiów, a także potwierdzającą umiejętności samodzielnego analizowania i wnioskowania. Pracę dyplomową stanowi praca pisemna, praca projektowa.
 4. Pracę dyplomową przed egzaminem dyplomowym sprawdza promotor z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego.
 5. Student składa do dziekanatu pracę dyplomową w wersji papierowej z adnotacją promotora o jej przyjęciu i uzyskanej ocenie oraz w wersji elektronicznej, sprawdzonej w Jednolitym Systemie Antyplagiatowym – zgodnie z procedurą przyjętą na Uczelni.
 6. Po obronie Uczelnia umieszcza prace dyplomową w Ogólnopolskim Repozytorium Prac Dyplomowych.
 7. Na wniosek studenta dziekan może – w uzasadnionych przypadkach – przesunąć termin złożenia pracy dyplomowej – maksymalnie o semestr w stosunku do terminu, o którym mowa w ust.1.
 8. Podanie studenta o przedłużeniu terminu złożenia pracy dyplomowej musi być zaopiniowane przez promotora z określeniem stopnia zaawansowania pracy.
 9. W razie dłuższej nieobecności promotora, mogącej mieć wpływ na opóźnienie terminu złożenia pracy dyplomowej przez studenta, dziekan może wyznaczyć osobę, która przejmie obowiązki promotora.
 10. Warunkiem zaliczenia seminarium w ostatnim semestrze studiów jest przyjęcie pracy dyplomowej przez promotora, potwierdzone jego własnoręcznym podpisem na egzemplarzu pracy składanym w dziekanacie.

§ 38

1. Promotorem pracy dyplomowej w przypadku studiów II stopnia i jednolitych studiów magisterskich może być osoba posiadająca co najmniej stopień doktora. W przypadku studiów I stopnia dziekan Wydziału może wyrazić zgodę na przygotowanie pracy dyplomowej pod kierunkiem osoby posiadającej kompetencje i doświadczenie zawodowe pozwalające na prawidłowe przygotowanie pracy dyplomowej.
2. Wykaz osób prowadzących seminaria dyplomowe podawany jest do wiadomości studentów co najmniej na dwa tygodnie przed terminem, w którym odbywają się zapisy na seminaria dyplomowe.
3. Szczegółowe zasady przygotowania i organizacji egzaminu dyplomowego na poszczególnych kierunkach i stopniach kształcenia są zawarte w odrębnych przepisach.

§ 39

1. Niezależnie od promotora oceny pracy dyplomowej dokonuje, w formie pisemnej recenzji, recenzent wyznaczony przez dziekana.
2. Recenzentem pracy dyplomowej może być pracownik posiadający co najmniej stopień naukowy doktora. W przypadku studiów I stopnia dziekan Wydziału może wyrazić zgodę na przygotowanie recenzji przez osoby posiadającej kompetencje i doświadczenie zawodowe.
3. Recenzent powinien złożyć recenzję niezwłocznie od daty otrzymania pracy dyplomowej do recenzji, nie później niż do dnia egzaminu dyplomowego.
4. Recenzja pracy jest jawna.
5. Praca dyplomowa oceniana jest przez promotora i recenzenta według skali określonej w § 25 ust. 1 *regulaminu*. Warunkiem dopuszczenia pracy dyplomowej do egzaminu dyplomowego jest uzyskanie pozytywnych ocen od promotora i recenzenta pracy. Ostateczną ocenę pracy dyplomowej, dopuszczonej do obrony stanowi średnia arytmetyczna ocen wystawionych przez promotora i recenzenta, zgodnie z zasadą:

3,00 - 3,25	dostateczny
3,26 - 3,50	dostateczny plus (3,5)
3,51 - 4,25	dobry (4)
4,26 – 4,50	dobry plus (4,5)
4,51-5,0	bardzo dobry (5)
6. W razie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przez studenta czynu polegającego na przypisaniu sobie autorstwa istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu, rektor zleca przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego.
7. W sytuacji, o której mowa w ust. 6, rektor jednocześnie z poleceniem przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego może zawiesić studenta w prawach studenta do czasu wydania orzeczenia przez komisję dyscyplinarną.
8. Jeżeli w wyniku postępowania wyjaśniającego zebrany materiał potwierdza popełnienie czynu, o którym mowa w ust. 6, rektor wstrzymuje postępowanie o nadanie tytułu zawodowego do czasu wydania orzeczenia przez komisję dyscyplinarną oraz składa zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa.

§ 40

1. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego jest:
 - 1) uzyskanie zaliczeń ze wszystkich przedmiotów i praktyk oraz złożenie wszystkich egzaminów przewidzianych w planie studiów i programie studiów dla danego kierunku, poziomu i profilu studiów.
 - 2) uzyskanie minimalnej liczby punktów ECTS wynikające z realizowanego przez studenta programu studiów,
 - 3) złożenie pracy dyplomowej na studiach drugiego stopnia i jednolitych studiach magisterskich, a w przypadku studiów pierwszego stopnia jeżeli przewiduje to program studiów.
 - 4) uzyskanie pozytywnej oceny z praktycznej części egzaminu dyplomowego, na kierunkach

przyporządkowanych do dziedziny nauk medycznych i nauk o zdrowiu, na zasadach określonych odrębnymi przepisami

- 5) uregulowanie wszelkich zobowiązań wobec Uczelni,
2. Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją, której przewodniczy dziekan lub upoważniony przez niego nauczyciel akademicki ze stopniem lub tytułem naukowym. Oprócz przewodniczącego w skład komisji wchodzi: promotor oraz recenzent pracy.
3. Egzamin dyplomowy winien się odbyć nie później niż w ciągu trzech miesięcy od daty spełnienia warunków dopuszczenia do egzaminu dyplomowego określonych w ust. 1 § 43.
4. Egzamin dyplomowy jest egzaminem ustnym lub pisemnym a na kierunkach przyporządkowanych do dziedziny nauk medycznych i nauk o zdrowiu składa się z części praktycznej i teoretycznej.
5. Na pisemny wniosek studenta egzamin dyplomowy może mieć charakter otwarty. Informację o tym umieszcza się na tablicy ogłoszeń i na stronie internetowej Uczelni co najmniej na tydzień przed planowanym terminem egzaminu.
6. Szczegółowy tryb przeprowadzenia otwartego egzaminu dyplomowego określa dziekan.
7. Z przebiegu egzaminu sporządza się protokół, który podpisują: przewodniczący oraz członkowie komisji.
8. Dziekan może ustalić indywidualny termin złożenia egzaminu dyplomowego dla studenta, który złożył pracę przed upływem terminu określonego w regulaminie.

§ 41

1. W przypadku uzyskania z egzaminu dyplomowego oceny niedostatecznej lub nieusprawiedliwionego nieprzystąpienia do egzaminu w ustalonym terminie, dziekan wyznacza drugi termin jako ostateczny. Powtórny egzamin powinien odbyć się nie później niż przed upływem trzech miesięcy od daty pierwszego egzaminu.
2. Jeżeli nieprzystąpienie do egzaminu dyplomowego wynikało z uzasadnionych, niezależnych od studenta przyczyn, dziekan – na wniosek studenta – wyznacza inny termin egzaminu.
3. W przypadku uzyskania oceny niedostatecznej z egzaminu dyplomowego lub nieprzystąpienia z przyczyn nieusprawiedliwionych w drugim terminie, dziekan wydaje decyzję o skreśleniu z listy studentów.

§ 42

1. Ukończenie studiów następuje po:
 - a) uzyskaniu wszystkich zakładanych efektów uczenia się określonych w programie studiów na danym kierunku, poziomie i profilu.
 - b) uzyskaniu pozytywnej oceny z egzaminu dyplomowego.
2. Ocena z egzaminu dyplomowego uwzględnia uzyskanie co najmniej dwóch pozytywnych ocen z trzech pytań na egzaminie dyplomowym w przypadku kierunków na których wymagane jest złożenie pracy dyplomowej. W przypadku kierunków studiów na których egzamin dyplomowy składa się z części praktycznej i teoretycznej szczegółowy przebieg egzaminu określa odrębna procedura.

3. W przypadku kierunków, gdzie nie jest wymagane złożenie pracy dyplomowej ocena z egzaminu jest uzyskiwana na podstawie zasad określonych w odrębnych procedurach.
4. Podstawą obliczenia końcowego wyniku studiów jest:
 - 1) średnia arytmetyczna wszystkich ocen z egzaminów i zaliczeń, z uwzględnieniem ocen niedostatecznych. Przy obliczaniu średniej nie uwzględnia się przedmiotów kończących się wpisem „zal.”,
 - 2) ocena pracy dyplomowej stanowiąca średnią ocen promotora i recenzenta, na kierunkach gdzie przewidziane jest złożenie pracy dyplomowej,
 - 3) średnia arytmetyczna ocen z odpowiedzi na egzaminie dyplomowym.
5. Końcowy wynik studiów na kierunkach gdzie przewidziane jest złożenie pracy dyplomowej stanowi suma: $1/2$ średniej wymienionej w ust. 4 pkt. 1 oraz $1/4$ ocen wymienionych w ust. 2 pkt. 2 i pkt. 3.
6. Końcowy wynik studiów na kierunkach gdzie nie jest przewidziane złożenie pracy dyplomowej stanowi suma: $3/4$ średniej wymienionej w ust. 4 pkt. 1 oraz $1/4$ oceny wymienionych w ust. 4 pkt. 3.
7. Komisja egzaminacyjna może podwyższyć ocenę, o której mowa w ust. 2 o jeden stopień, jeśli student otrzymał z pracy dyplomowej oraz egzaminu dyplomowego oceny bardzo dobre, w czasie studiów nie powtarzał semestru oraz w ciągu ostatniego semestru studiów uzyskał zaliczenia przedmiotów i złożył egzaminy na oceny co najmniej dobre.
8. W dyplomie ukończenia studiów wpisuje się ostateczny wynik studiów zgodnie z zasadą:

do 3,24	dostateczny (3)
3,25 - 3,50	dostateczny plus (3,5)
3,51 - 4,25	dobry (4)
4,26 – 4,50	dobry plus (4,5)
4,51-5,0	bardzo dobry (5)
9. Komisja egzaminacyjna ma prawo wnioskować do dziekana właściwego Wydziału o wydanie dyplomu z wyróżnieniem w szczególności w przypadku, gdy końcowy wynik studiów, o którym mowa w ust. 3 jest wyższy niż 4,50. Stosowny zapis Komisja sporządza na protokole z obrony studenta, którego proponuje wyróżnić, na protokole dziekan nanosi stosowną decyzję w tym zakresie. Wzór takiego dyplomu ustala sama Uczelnia.
10. Po zdaniu egzaminu dyplomowego Uczelnia wprowadza pracę dyplomową do ogólnopolskiego repozytorium prac dyplomowych.

Rozdział 7

NAGRODY I WYRÓŻNIENIA

§ 43

1. Studentom wyróżniającym się szczególnie dobrymi wynikami w nauce, osiągnięciami artystycznymi, sportowymi, działalnością kulturalną, społeczną i organizacyjną oraz wzorowym wypełnianiem swoich obowiązków mogą być przyznane:

- 1) stypendia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego,
 - 2) stypendia rektora dla najlepszych studentów,
 - 3) nagrody i wyróżnienia rektora.
2. Szczegółowe zasady i tryb przyznawania stypendiów, o których mowa w ust. 1 pkt 1, 2 określają odrębne przepisy.
 3. Szczegółowe zasady i tryb przyznawania nagród i wyróżnień, o których mowa w ust. 1 pkt 3, określa załącznik do Regulaminu.

Rozdział 8

ODPOWIEDZIALNOŚĆ DYSCYPLINARNA I MATERIALNA STUDENTÓW

§ 44

1. Za naruszenie przepisów obowiązujących w Uczelni oraz za czyny uchybiające godności studenta student ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną.
2. Za naruszenie przepisów obowiązujących w Uczelni oraz za czyny uchybiające godności studenta student może zostać ukarany:
 - 1) upomnieniem,
 - 2) naganą,
 - 3) naganą z ostrzeżeniem,
 - 4) zawieszeniem w określonych prawach studenta na okres do jednego roku,
 - 5) wydaleniem z Uczelni.
3. Zasady postępowania w sprawie odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów uregulowane są przepisami ustawy, przepisami wykonawczymi do ustawy oraz *Statutu* Uczelni.
4. W przypadku ukarania studenta karą, o której mowa w ust. 2 pkt.5, student skreślany jest z listy studentów.

§ 45

Student ponosi odpowiedzialność materialną za szkody dokonane w majątku Uczelni.

§ 46

Szczegółowe zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej i materialnej studentów, jak również organizację i tryb postępowania przed komisją dyscyplinarnymi i sądem, regulują odrębne przepisy.

Rozdział 9

ABSOLWENCI

§ 47

1. Dokumentem potwierdzającym ukończenie studiów w Uczelni jest dyplom.

2. W terminie 30 dni od dnia ukończenia studiów Uczelnia sporządza i wydaje absolwentowi dyplom ukończenia studiów wraz z suplementem do dyplomu oraz ich odpisy, a także dokonuje wpisu do księgi dyplomów na zasadach określonych w przepisach powszechnie obowiązujących.
3. Wzór dyplomu zatwierdza senat.
4. Wzór suplementu określają przepisy wykonawcze do ustawy.
5. Przed otrzymaniem dyplomu absolwent zobowiązany jest do uregulowania wszelkich zobowiązań, w tym finansowych, wobec Uczelni.

Rozdział 10

POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

§ 48

1. W sprawach dotyczących organizacji i zasad odbywania studiów w Uczelni, nieobjętych przepisami niniejszego *regulaminu*, decyduje rektor.
2. Instancją odwoławczą we wszystkich sprawach objętych niniejszym regulaminem jest rektor.

§ 49

Regulamin wchodzi w życie z dniem 1 października 2022 roku.

ZASADY PRYZNAWANIA NAGRÓD I WYRÓŻNIEŃ REKTORA

§ 1

1. Rektor może przyznać nagrody i wyróżnienia studentom szczególnie wyróżniającym się w nauce, lub za działalność na rzecz Uczelni a także absolwentom, którzy uzyskali wysoką średnią ocen z całości studiów
2. Nagrody i wyróżnienia rektora stanowią:
 - list gratulacyjny,
 - nagrody rzeczowe lub finansowe,
 - wpis do Złotej księgi absolwentów Szkoły na uroczystej Inauguracji nowego roku akademickiego.

§ 2

1. O nagrodę lub wyróżnienie występuje dziekan Wydziału, w porozumieniu z uczelnianym organem samorządu studenckiego.
2. Wnioski o nagrody i wyróżnienia składane są do 30 czerwca.

§ 3

Nagrody i wyróżnienia uzyskane w toku studiów przez studenta wpisywane są w suplement do dyplomu i potwierdzone podpisem dziekana.

Załącznik nr 3 do zarządzenia nr 17/2022
Rektora Akademii Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach
z dnia 10 października 2022 r.

Karta publikacji informacji publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej
Akademii Nauk Stosowanych im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach

Wypełnia autor dokumentu	
Tytuł informacji (czego dotyczy):	Uchwała w sprawie uchwalenia Regulaminu studiów
Data przekazania informacji do publikacji:	15 grudnia 2022 r.
Osoba odpowiedzialna za wytworzenie informacji:	Rektor (uchwała Senatu)

Wykaz ewentualnych załączników	
Nr załącznika:	Nazwa załącznika:
Załącznik do Uchwały nr 4/2022	Regulamin studiów

Wypełnia Redaktor BIP / Administrator BIP	
Przyjęcie do publikacji: (data)	15 grudnia 2022 r.
Data opublikowania informacji w BIP:	20 grudnia 2022 r.
Uwagi:	

dr Zdobysław Kuleszyński
(redaktor BIP)